

Onderzoeksrapport

Een vergelijking van de onderzoeksresultaten en literatuur omtrent de motivatie van mbo- en hbo-verpleegkundestudenten (niveau 4 & 6) om te kiezen voor een zorgopleiding

Kennisinstituut V&VN (2022)

**Nicole de Boer: onderzoeker lectoraat Klantenperspectief in
Ondersteuning en Zorg (KIOZ); Windesheim Almere**

Esmée Fleurke: student-assistent lectoraat KIOZ; Windesheim Almere

Juli 2025

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Hoofdstuk 1 Literatuuronderzoek	4
1.1 Motivatie voor zorgopleiding van mbo- en hbo-studenten	4
1.2 (Niet)-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg: E-health.....	4
1.3 (Niet)-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg: werkdruk en personeelstekorten.....	6
1.4 Verwachtingen van de opleiding en het beroep	7
1.5 Conclusie literatuuronderzoek	7
Hoofdstuk 2 Methodologie.....	9
2.1 Onderzoeksdoelen	9
2.2 Onderzoeksopzet.....	9
2.3 Dataverzameling.....	9
Hoofdstuk 3 Resultaten en vergelijking	11
3.1 Resultaten mbo-enquêtes	11
3.2 Resultaten hbo-enquête en interviews.....	11
3.3 Vergelijking tussen de resultaten van de mbo- en hbo-enquête	12
3.4 Vergelijking van het literatuuronderzoek met de resultaten van de enquêtes en het interview	13
3.4.1. Motivatie voor studiekeuze binnen de zorg	13
3.4.2. Aansprekende en niet-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg.....	13
3.4.3. Carrièreperspectieven in de zorg.....	14
3.4.4. Betrokkenheid bij studiekeuze.....	14
3.4.5. Uitdagingen en kansen binnen de zorg.....	14
Hoofdstuk 4 Conclusie	15
Hoofdstuk 5 Discussie en aanbevelingen	16
Literatuurlijst	18
Bijlagen	21
Bijlage 1: zoekstrategie.....	21

Inleiding

Er is wereldwijd een tekort aan zorgprofessionals, wat een urgent probleem vormt voor de gezondheidszorg (Rohatinsky & Jahner, 2016). Ook in Nederland neemt dit tekort toe, aldus het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) (2024). Het ministerie voorziet een tekort van 135.000 zorgprofessionals in 2031, waarbij de grootste tekorten zich zowel op korte als lange termijn zullen voordoen bij verzorgenden (mbo-niveau 3) en bij mbo- en hbo-verpleegkundigen (niveau 4 en 6). Ondanks deze zorgwekkende cijfers zijn er nog geen concrete oplossingen voor dit tekort. In een Kamerbrief wordt wel aangegeven dat het beroep in de zorg aantrekkelijker gemaakt moet worden (Molenaar & van Reijswoud, 2022). Dit sluit aan bij de bevindingen van van Schothorst-van Rokel et al. (2018), die stellen dat het essentieel is om het verpleegkundig beroep aantrekkelijk te maken en te behouden. Het beeld van het zorgberoep begint echter bij de studiekeuze van toekomstige zorgprofessionals, en bij de huidige studenten van zorgopleidingen.

In dit kader voert de Werkplaats Sociaal Domein (WSD) van Windesheim Almere, Lectoraat Klantenperspectief en Ondersteuning in Zorg (KIOZ), onderzoek naar verschillende thema's binnen de Human Capita Agenda (HCA), met de projectnaam: 'Iedereen Zorgt'. Eén van de thema's betreft de motivatie van mbo- en hbo-studenten voor hun keuze voor een zorgopleiding. Binnen dit project zijn enquêtes afgenomen bij studenten van zorgopleidingen om inzicht te krijgen in hun motivatie. De resultaten van deze enquêtes vormen de basis voor dit onderzoek, waarin de overeenkomsten en verschillen in motivatie tussen mbo- en hbo-studenten analyseren.

Dit verslag richt zich op het achterhalen van eventuele verschillen en overeenkomsten in de motivatie tussen mbo- en hbo-studenten voor het kiezen van een zorgopleiding. De centrale onderzoeksvraag is dan ook: 'Welke verschillen bestaan er tussen mbo- en hbo-studenten in hun motivatie voor het kiezen voor een zorgopleiding?' Deze vraag wordt onderzocht door zowel de resultaten van de enquêtes als relevante literatuur te vergelijken.

Hoofdstuk 1 bestaat uit literatuuronderzoek ten aanzien van de motivatie om voor de opleiding verpleegkunde te kiezen, met daarbij aansprekende- en niet-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg. In Hoofdstuk 2 staat de methodologie beschreven, waarin eerdere onderzoeken benoemd zullen worden, die fungeren als basis voor dit onderzoek (meta-analyse). De resultaten en de vergelijking tussen mbo- en hbo-verpleegkundestudenten staan weergegeven in Hoofdstuk 3, met daarbij de koppeling naar het literatuuronderzoek. De daaruit voortvloeiende conclusie staat in Hoofdstuk 4 beschreven, met als afsluiting de discussie in Hoofdstuk 5.

Hoofdstuk 1 Literatuuronderzoek

In dit hoofdstuk wordt vanuit de literatuur onderzocht wat de overeenkomsten en verschillen zijn tussen mbo- en hbo-verpleegkundestudenten.

1.1 Motivatie voor zorgopleiding van mbo- en hbo-studenten

Een beperkte motivatie is binnen het onderwijs een groot probleem, wat mede leidt tot een grote en vroegtijdige uitval van studenten (Dewki, 2015).

Mbo-studenten worden bij het maken van een studiekeuze vooral beïnvloed door hun ouders. Daarnaast spelen verschillende factoren een rol, zoals hun eigen prestaties, de verwachtingen van hun capaciteiten en de mate waarin de opleiding aansluit bij hun competenties. Ook de sociale context, eerdere ervaringen en een afweging van kosten en baten hebben invloed. De carrièreperspectieven zijn vaak bepalend voor de keuze van een mbo-opleiding. Uit onderzoek blijkt dat studenten gevoelig zijn voor informatie over de arbeidsmarktkansen van opleidingen. Na het verkrijgen van deze informatie nemen hun verwachtingen over de opbrengsten van het onderwijs toe, worden hun intenties om in het onderwijs te blijven sterker, kiezen ze vaker voor vervolgonderwijs en geven ze voorkeur aan opleidingen met goede werk- en loonperspectieven (Fourarge et al., 2017).

Een belangrijke reden waarom hbo-studenten hun studie vroegtijdig stoppen, is een verkeerde studiekeuze, vaak door een onduidelijk beeld van de verwachtingen die bij de studie komen kijken (Slijper, 2017). Meer dan 8% van de hbo-studenten in de gezondheidszorg kiest er na het eerste jaar voor om over te stappen naar een opleiding buiten de zorgsector (Vereniging Hogescholen, 2022).

1.2 (Niet)-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg: E-health

Digitale middelen worden steeds vaker toegepast binnen de zorg, met de hoop dat digitale zorg kan bijdragen aan het verlichten van de druk door personeelstekorten (RIVM, 2023). Over het algemeen zijn zorgverleners positief over digitale zorg, maar op individueel niveau zijn er aanzienlijke verschillen. Ongeveer 20-25% van de zorgprofessionals kijkt negatief naar digitale middelen binnen de zorg, terwijl de meerderheid neutraal tot licht positief is over de invloed van digitale toepassingen op de werkdruk en kwaliteit van zorg. Het grootste aandeel van verpleegkundigen geeft aan bekend te zijn met digitale zorg en het meer te willen gaan proberen (38%) (van der Vaart et al., 2022). De coronacrisis heeft bijgedragen aan een snelle toename in het gebruik van E-health (Meurs et al., 2020).

In deze paragraaf wordt per zorgsector de visie op digitale middelen besproken, gekoppeld aan het gemiddelde opleidingsniveau binnen deze sectoren.

Verpleeg- en verzorgingshuizen en thuiszorg (VVT)

In de VVT-sector is het aandeel mbo-opgeleiden het hoogst ten opzichte van andere zorgsectoren. Van de zorgprofessionals binnen de VVT is 21,3% hoogopgeleid en 57,4% middelbaar opgeleid (CBS, 2023). De inzet van E-health binnen de langdurige zorg is nog relatief beperkt. Zorgmedewerkers binnen de thuiszorg staan doorgaans niet enthousiast tegenover technologie (van Raalte, 2015). De automatisering binnen deze sector begon relatief laat, mede vanwege het gebrek aan kennis en vaardigheden van de betrokkenen (Poels, 2025, p. 71). Vooral zorgmedewerkers in de leeftijdsgroep van 50-60 jaar en zorgprofessionals met een lager opleidingsniveau ervaren relatief vaker digitale onvaardigheid. Het onderzoek *'Utrechtzorg: Digitale Vaardigheden'* (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [RIVM], 2020) toont aan dat het aandeel digitale starters afneemt naarmate het opleidingsniveau toeneemt.

In 2019 was de voorbereiding op of invoering van E-health binnen de VVT lager dan in andere zorgsectoren (RIVM, 2020). Toch wordt er binnen de ouderenzorg het meeste gebruik gemaakt van bijvoorbeeld medicijn dispenser: 63% van de verpleegkundigen maakt hier gebruik van (RIVM, 2023). Ondanks een positieve houding ten aanzien van E-health bij verzorgenden en verpleegkundigen (meer dan een derde ziet E-health als waardevol hulpmiddel), wordt de afname van menselijk contact als keerzijde gezien. Belemmeringen die genoemd worden, zijn tijdsgebrek om zich verder te verdiepen in E-health, technische problemen, het gebrek aan begeleiding, en de behoefte aan meer scholing (Out et al., 2017).

Ziekenhuiszorg

Het gemiddelde opleidingsniveau binnen Nederlandse ziekenhuizen en overige medische specialistische zorg is relatief hoog: 58% van de zorgprofessionals is hbo- of wo-opgeleid. In universitair medische centra ligt dit percentage nog hoger, namelijk 74,2% (CBS, 2023).

In ziekenhuizen geeft 81% van de verpleegkundigen aan graag gebruik te maken van E-health, wat iets hoger ligt ten opzichte van het percentage binnen de VVT (73%) (Wapenaar, 2019). Uit onderzoek van Spierings et al. (2024) blijkt dat een groot aantal zorgprofessionals in de traumachirurgie gelooft dat eHealth de zorgkosten kan verlagen en de patiënttevredenheid kan verbeteren. De belangrijkste belemmeringen die zij ervaren, zijn een gebrek aan financiële ondersteuning en de complexiteit van wetten en regelgeving.

Geestelijke gezondheidszorg (GGz)

Binnen de GGz werken het minst aantal mbo-opgeleiden, dit betreft slecht 3% (CBS, 2023). De GGz is zowel nationaal als internationaal een koploper op het gebied van digitale zorg (Kreier & Verberk-Jonkers, 2019, p. 12). De voorbereiding of invoer van E-health is in de GGz relatief hoog in vergelijking met andere zorgsectoren (RIVM, 2020).

Aerts & van Dam (2015) hebben binnen de GGz een E-health-attitudelijst ontwikkeld, die werd afgenomen bij hbo- en universitair geschoolde zorgverleners. Hieruit bleek dat behandelaren die regelmatig met E-health werken een positievere houding hebben ten opzichte van mensen die nauwelijks of niet met E-health werken. Het is echter onduidelijk of deze houding is veranderd door het gebruik van E-health. Binnen de GGz worden onduidelijkheid over het blended zorgproces en een gebrek aan behoefte bij behandelaren genoemd als belemmeringen bij de implementatie van een online behandelplatform (van den Elsen, 2016).

Huisartsen en gezondheidscentra

Binnen de sector huisartsen en gezondheidscentra is 54,2% van de medewerkers hbo- of wo-opgeleid (CBS, 2023). Het percentage werkgevers dat E-health voorbereid of inzet, is het hoogste in deze sector, met ongeveer 43% (RIVM, 2020). Echter komt ook naar voren dat zorgprofessionals binnen de huisartsenzorg digitale middelen als extra last ervaren, wat veroorzaakt wordt door haperende technologie of een onpersoonlijke communicatie (Tossaint-Schoenmakers & Talboom-Kamp, 2023).

1.3 (Niet)-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg: werkdruk en personeelstekorten

Uit een onderzoek van Vos & Oostveen (2020) onder recent afgestuurde mbo- en hbo-verpleegkundigen komt naar voren dat een hoge werkdruk met regelmaat wordt benoemd als reden om de zorg te verlaten. Volgens gegevens van het CBS (2019) ervaren hbo-verpleegkundigen meer werkdruk door veelvuldig en extra hard te moeten werken in vergelijking met mbo-verpleegkundigen. Sinds 2014 is er een stijging in werkdruk onder hbo-verpleegkundigen, terwijl mbo-verpleegkundigen deze toename niet ervaren.

De werkdruk binnen de ziekenhuiszorg weerhoudt mbo- en hbo-verpleegkundestudenten er niet van om het ziekenhuis als voorkeurswerkplek te behouden. Afgestudeerde verpleegkundigen ervaren de werkdruk echter wel als een probleem. Ongeveer 1 op de 3 verpleegkundigen beschouwt de werkdruk als een mogelijke reden om het vak te verlaten, maar is nog niet actief op zoek naar een andere baan. Het feit dat verpleegkundestudenten de werkdruk in het ziekenhuis niet als een probleem ervaren, kan te maken hebben met het feit dat zij zich nog in een andere levensfase bevinden en meestal geen gezin hebben (Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen [NVZ], 2018). In

2022 ervoer de helft van de werknemers in de zorg -en welzijnssector de werkdruk als (veel) te hoog. Dit was vooral het geval bij zorgprofessionals in ziekenhuizen, overige medisch specialistische zorg, huisartspraktijken en gezondheidscentra. Binnen deze sectoren zijn de taakeisen relatief hoog en de autonomie juist laag (CBS, 2022). In paragraaf 1.2 is te lezen dat in deze sectoren relatief veel hoogopgeleiden werkzaam zijn.

De VVT-sector staat bekend om het hoge percentage burn-outklachten onder medewerkers (van Brug, 2023). De werkdruk binnen de sector wordt genoemd als minst aantrekkelijke onderdeel van het beroep, ondanks dit gegeven wil 87% van de medewerkers hun huidige werk blijven beoefenen (ActiZ, 2023). In paragraaf 1.2 is terug te zien dat binnen deze sector het aandeel laagopgeleiden groter is ten opzichte van andere sectoren.

1.4 Verwachtingen van de opleiding en het beroep

Volgens verpleegkundestudenten zijn de drie belangrijkste redenen om voor een baan in het ziekenhuis te kiezen de uitdaging en complexiteit van het werk, de mogelijkheid om te specialiseren, en het uitvoeren van verpleegtechnische handelingen. Relatief meer hbo-studenten geven aan de uitdaging en complexiteit van het werk als motivatie te noemen in vergelijking met mbo-studenten. Daarnaast is de mogelijkheid om verder te specialiseren vergelijkbaar onder mbo-en hbo-verpleegkundestudenten, hoewel het aandeel hbo-studenten dat zich hierop richt iets groter is. Het toepassen van verpleegtechnische handelingen is voor beide groepen ook een belangrijke reden om voor het ziekenhuis te kiezen, waarbij het verschil tussen mbo- en hbo-studenten minimaal is. Werkzame ziekenhuisverpleegkundigen bevestigen dit beeld grotendeels, aangezien zij de drie genoemde aspecten ook positief beoordelen in hun werk. Wat betreft niet-inhoudelijke redenen om voor het ziekenhuis te kiezen, geven studenten aan dat de zekerheid van werk en de werksfeer belangrijke factoren zijn. Mbo-verpleegkundestudenten vinden de zekerheid van werk relatief gezien een stuk belangrijker, ook de werksfeer vinden zij in grotere getalen van belang dan hbo-studenten (NVZ, 2018).

1.5 Conclusie literatuuronderzoek

Studenten op zowel mbo- als hbo-niveau worden beïnvloed door motivatiefactoren die hun studiekeuze bepalen. Mbo-studenten worden voornamelijk beïnvloed door externe factoren, zoals de invloed van ouders en de arbeidsmarkt, terwijl bij hbo-studenten de verwachtingen van de opleiding zelf een belangrijke rol spelen.

In sectoren met gemiddeld gezien meer hbo- en wo-opgeleiden, zoals de GGz en ziekenhuiszorg is er doorgaans een positievere houding ten opzichte van digitale zorg. Zorgprofessionals in deze sectoren hebben wat meer ervaring met en vertrouwen in digitale middelen, wat blijkt uit een hoger gebruik

van E-health en de bereidheid om technologie in te zetten als hulpmiddel. Het ervaren van belemmeringen ten aanzien van digitale middelen lijkt zowel bij sectoren met vooral laag- als hoogopgeleiden het geval te zijn.

De ervaren werkdruk lijkt hoger te zijn onder hbo-verpleegkundigen ten opzichte van mbo-verpleegkundigen. Binnen een sector met relatief meer laagopgeleiden (VVT), leidt werkdruk voor een overgroot deel van de medewerkers niet tot de overstap naar een ander beroep. Bij hbo-verpleegkundigen speelt de werkdruk mee als mogelijk aspect om de zorgsector te verlaten.

Verpleegkundestudenten kiezen voor het ziekenhuis vanwege de uitdaging, specialisatiemogelijkheden en verpleegtechnische handelingen. Hbo-studenten hechten meer waarde aan uitdaging en specialisatie, terwijl mbo-studenten de zekerheid van werk en werksfeer belangrijker vinden. Werkzame verpleegkundigen delen deze voorkeuren.

Hoofdstuk 2 Methodologie

2.1 Onderzoeksdoelen

Het doel van het onderzoek is om de verschillen en overeenkomsten in de motivatie van mbo- en hbo-studenten voor het kiezen van een zorgopleiding te achterhalen. Deze motivatie wordt onderzocht aan de hand van gegevens verkregen uit twee bronnen: enquêtes en een interview. De resultaten uit deze primaire gegevens worden vervolgens vergeleken met de bestaande literatuur.

2.2 Onderzoeksopzet

Er is onder mbo- en hbo-studenten zowel kwantitatief als kwalitatief onderzoek gedaan om antwoord te geven op de vraag wat de motivatie van studenten is om te kiezen voor een opleiding in de zorg. Binnen het mbo zijn er tweemaal enquêtes uitgezet, er worden op korte termijn interviews afgenomen. Er is onder hbo-verpleegkundestudenten een enquête en interviews afgenomen. De verzamelde gegevens uit de enquête zijn geanalyseerd met behulp van statistische technieken. Het gedane interview is kwalitatief geanalyseerd. Er is binnen dit onderzoek een vergelijking gemaakt tussen mbo- en hbo-studenten, met daarbij literatuuronderzoek.

2.3 Dataverzameling

Enquêtes

Onder mbo-studenten van de opleidingen verzorgende (niveau 3) en verpleegkundige (niveau 4) is tweemaal een enquête verspreid. De eerste versie van de enquête had 23 respondenten, waarvan allen mbo-verpleegkunde studeren. Van deze groep volgt 48% een BOL-opleiding, en de overige studenten een BBL-opleiding. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 27 jaar, met 96% van de deelnemers vrouw en 4% man. De respondenten zijn grotendeels afkomstig uit de gemeente Almere (78,2%). De tweede versie van de enquête had 36 respondenten, waarbij allen de opleiding mbo-verpleegkunde volgen. Van de deelnemers volgt 81% een BOL-opleiding, en 19% een BBL-opleiding. De gemiddelde leeftijd van de respondenten is 20 jaar. Waarvan 92% vrouw en 8% man. De respondenten komen grotendeels uit de gemeente Almere (83%). Het eerste onderzoek vond plaats in september 2024 en het tweede onderzoek in december 2024.

Onder hbo-verpleegkundestudenten (niveau 6) is een soortgelijke enquête verspreid. Er zijn 30 respondenten, waarvan allen de voltijdopleiding volgen. De gemiddelde leeftijd van de deelnemers is 21 jaar, hiervan is 77% vrouw en 23% man. Meer dan de helft (67%) van de respondenten komen uit Almere. Het onderzoek heeft plaatsgevonden in december 2023.

De enquête bestond uit zowel open als gesloten vragen, waaronder meerkeuzevragen. Deze vragen waren gericht op diverse aspecten van de motivatie voor de keuze van een zorgopleiding, waaronder

factoren van invloed op de studiekeuze en aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg. De enquêtes zijn verspreid via de onderwijsinstellingen, en de studenten vulden de vragenlijsten anoniem in.

Interviews

Er zijn onder hbo-verpleegkundestudenten drie interviews afgenomen, deze hebben plaatsgevonden in september en oktober 2023, en duurden maximaal één uur. De uitkomsten zijn ingevoerd in de kwalitatieve analysesoftware QDA Miner voor een nadere analyse. Het interview was semigestructureerd, met open vragen. De interviews hebben via Microsoft Teams plaatsgevonden. De resultaten van het vooronderzoek zijn in te zien via de website van WSD Flevoland: 'De instroom van nieuwe zorg- en welzijnsprofessionals'.

Onder mbo-studenten is bij één respondent een interview afgenomen. Hierin kwam naar voren dat ervaringen met de zorg en familieleden werkzaam in de zorg van invloed was op de motivatie om te kiezen voor een opleiding in de zorg. Hierbij zijn de tekorten in de zorg geen reden om te stoppen met de opleiding en/of werk als verpleegkundige. Net zoals bij de enquêtes komt naar voren dat doorgroeimogelijkheden als belangrijk wordt ervaren.

Data-analyse en literatuuronderzoek

De resultaten van de enquêtes en interviews zijn onderling met elkaar vergeleken, waarbij de uitkomsten worden vergeleken met de literatuur. De literatuur dat wordt geraadpleegd omvat diverse onderzoeken uit 2015 tot en met 2025. De onderzoeken en artikelen zijn grotendeels met behulp van Google Scholar gezocht. Zie Bijlage 1 voor een nadere toelichting op de zoekstrategie.

Hoofdstuk 3 Resultaten en vergelijking

Binnen dit hoofdstuk zal er een beknopte samenvatting worden gegeven van de uitkomsten van de enquêtes en interviews onder mbo- en hbo-studenten. Daarbij zullen deze resultaten onderling vergeleken worden, met daarbij een koppeling uit het literatuuronderzoek.

3.1 Resultaten mbo-enquêtes

De meeste studenten maken hun studiekeuze na enkele jaren werkervaring, zowel binnen als buiten de zorg, of tussen de 3e en 4e klas van het voortgezet onderwijs. Veel studenten maken de keuze zelfstandig, maar ook in overleg met ouders of verzorgers. De keuze voor de opleiding verpleegkunde wordt vaak gemaakt voor verdieping in het werk of als basis voor specialisatie, en wordt gedreven door de wens om mensen te helpen of beter te maken. Voor velen speelt persoonlijke ervaring met zorg, of die van hun familie, een grote rol in de motivatie. Verwachtingen van de opleiding komen voor meer dan de helft van de studenten overeen met de werkelijkheid. Studenten zijn geïnteresseerd in vernieuwingen binnen de zorg, zoals technologie en digitalisering. Er was ook een groot aandeel studenten niet in staat om aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg te benoemen. Niet-aansprekende ontwikkelingen, zoals personeelstekort en werkdruk, leiden bij de meesten niet tot overwegingen om van studie te veranderen. Ook niet-aansprekende ontwikkeling vonden vele studenten lastig om te beantwoorden. Tekorten in de zorg motiveren studenten niet om voor de opleiding mbo-verpleegkunde te kiezen.

3.2 Resultaten hbo-enquête en interviews

Studenten kiezen voor een carrière in de zorg, vaak omdat zijzelf of hun familie veel met de gezondheidszorg te maken hebben gehad. Voorafgaand aan de opleiding hebben zij een redelijk tot volledig correct beeld van de inhoud ervan, hoewel niet alle studenten negatieve verwachtingen hebben over hun toekomstige beroep. Degenen die wel negatieve verwachtingen hebben, zijn vooral bezorgd over werkdruk en digitalisering. Studenten zien uitdagingen in de zorg, zoals de tekorten, en worden enthousiast van specifieke vakgebieden die hun voorkeur hebben.

In de tweede fase van het onderzoek zijn drie vervolginterviews afgenomen met hbo-verpleegkundestudenten. Uit deze interviews blijkt dat de respondenten de opleiding verpleegkunde kozen na het volgen van een andere opleiding, en dat ze allemaal met zorg in aanraking zijn geweest, hoewel niet altijd binnen hun familie. De keuze voor de opleiding werd zelfstandig gemaakt, maar een duidelijk beeld van het verpleegkundig werk was vaak niet aanwezig; het beeld was meer gericht op het werk van artsen. Ondanks de uitdagingen in de zorg, zoals verschillen in salaris en taakdifferentiatie, wordt de zorg als aantrekkelijke werkomgeving gezien vanwege de goede sfeer tussen verpleegkundigen en artsen, doorgroeimogelijkheden en verbeterkansen. Respondenten

vinden het belangrijk om de werkvloer te betrekken bij het maken van nieuwe plannen binnen zorgorganisaties. E-Health wordt zowel als kans (het verlichten van werkzaamheden) als bedreiging (verlies van menselijk contact) gezien. Voor de respondenten betekent 'carrière maken in de zorg' doorgroeien naar specialistische functies zoals IC- of SEH-verpleegkundige, en niet naar een managementfunctie. Een goede verpleegkundige wordt getypeerd aan de hand van patiëntgerichte vaardigheden, praktische vaardigheden en persoonsgerichte eigenschappen, waarbij de persoonsgerichte eigenschappen het meeste gewicht hebben. Voor het onderwijs wordt het belangrijk geacht stigma's te doorbreken, zoals het idee dat het verpleegkundig beroep vooral bestaat uit 'billen wassen' of dat hbo-verpleegkunde geen wetenschappelijke kant heeft.

Omdat het aantal geïnterviewde respondenten te klein is, kan de verzamelde data niet als representatief worden beschouwd of vertaald worden naar algemenere conclusies.

3.3 Vergelijking tussen de resultaten van de mbo- en hbo-enquête

Overeenkomsten:

- 1) De redenen om voor de zorgsector te kiezen: de studenten kiezen voornamelijk voor de zorg, omdat zijzelf of familie veel met de gezondheidszorg te maken hebben gehad. De persoonlijke ervaringen met de zorg spelen een belangrijke rol in de motivatie om te kiezen voor de opleiding verpleegkunde.
- 2) De studiekeuze en verwachtingen van de opleiding: de studiekeuze wordt bij beide niveaus alleen gemaakt, waarbij er ook betrokkenheid is van ouders of verzorgenden. De verwachtingen van de opleiding komt voor meer dan de helft overeen met de daadwerkelijke opleiding, zowel op mbo- als hbo-niveau.
- 3) Ontwikkelingen in de zorg: er zijn zowel mbo- als hbo-studenten geïnteresseerd in vernieuwingen binnen de zorg.
- 4) Uitdagingen in de zorg: zowel mbo- als hbo-studenten leiden de uitdagingen binnen de zorg, waaronder personeelstekort en werkdruk niet tot overwegingen om over te stappen op een andere opleiding.
- 5) Carrièreperspectieven: mbo- en hbo-studenten benoemen de doorgroeimogelijkheden tot specialistische functies, zoals IC- of SEH-verpleegkundige.

Verschillen:

- 1) Timing van de studiekeuze: mbo-studenten kiezen de opleiding vaak na enkele jaren werkervaring, zowel binnen als buiten de zorg, of tijdens de overgang van de 3e naar 4e klas van het voortgezet onderwijs (VO). Hbo-studenten kiezen vaak voor de opleiding tijdens de afronding van VO.

- 2) Betrokkenheid bij studiekeuze: hbo-studenten maken hun studiekeuze relatief vaker alleen ten opzichte van mbo-studenten.
- 3) De wens tot carrière maken: op hbo-niveau is dit van grotere invloed op de studiekeuze dan bij mbo-studenten. Daarbij speelt een klasgenoot die voor dezelfde opleiding kiest een iets grotere rol ten opzichte van het hbo.
- 4) Aansprekende- en niet-aansprekende ontwikkelingen: mbo-studenten vinden het lastiger om ontwikkelingen binnen de zorg te benoemen. Er zijn echter wel studenten die antwoord kunnen geven op deze vraag, waarin blijkt dat zij minder negatieve verwachtingen over werkdruk en digitalisering ten opzichte van hbo-studenten. Hbo-studenten lijken hierin minder geïnteresseerd te zijn in onderwerpen als E-health, waarbij zij zowel de kansen als bedreigingen zien.

3.4 Vergelijking van het literatuuronderzoek met de resultaten van de enquêtes en het interview

De vergelijking tussen het literatuuronderzoek en de resultaten van de mbo- en hbo-enquêtes toont overeenkomsten en verschillen.

3.4.1. Motivatie voor studiekeuze binnen de zorg

Wat betreft de motivatie om voor de zorgsector te kiezen, blijkt dat zowel mbo- als hbo-studenten sterk beïnvloed worden door persoonlijke ervaringen met de zorg. Doordat zij eigen ervaringen hebben, of door de ervaringen van familieleden binnen de zorg. Deze persoonlijke motivatie komt duidelijk naar voren in zowel het literatuuronderzoek als de enquête. In lijn met dit blijkt dat zowel mbo- als hbo-studenten verwachtingen hebben over hun opleiding die in grote mate overeenkomen met de realiteit.

3.4.2. Aansprekende en niet-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg

In het literatuuronderzoek kwamen ook aansprekende en niet-aansprekende ontwikkelingen binnen de zorg aan bod, zoals de opkomst van digitale zorg. Uit de enquête blijkt dat mbo- en hbo-studenten geïnteresseerd zijn in vernieuwingen binnen de zorgsector. Dit sluit goed aan bij de bevindingen dat zowel mbo- als hbo-studenten openstaan voor innovaties zoals digitalisering, ondanks dat dit onderwerp voor mbo-studenten meer uitgesproken aanwezig is. Terwijl mbo-studenten de ontwikkelingen binnen de zorg als minder belangrijk ervaren, zijn deze studenten vaak meer geïnteresseerd in de implementatie van e-Health en de kansen die digitale zorg met zich meebrengt. HBO studenten zien digitale zorg zowel als kans als bedreiging in het licht van alle ontwikkelingen in de gezondheidszorg. Dit sluit aan bij het literatuuronderzoek, waarin hbo-zorgprofessionals over het algemeen breder kijken naar ontwikkelingen zoals digitale zorg. Daarbij kwam ook de werkdruk en personeelstekort als ontwikkeling binnen de zorg aan bod. Deze uitdagingen lijken studenten niet te ontmoedigen in hun keuze voor de zorgopleiding. Zowel mbo- als hbo-studenten lijken niet van plan

hun studiekeuze te heroverwegen op basis van deze uitdagingen. Dit kan mogelijk verklaard worden doordat studenten zich in een andere levensfase bevinden en de werkdruk daarom nog niet direct als een obstakel ervaren, zoals het geval kan zijn bij afgestudeerde zorgprofessionals die al langere tijd werkzaam zijn in de zorg.

3.4.3. Carrièreperspectieven in de zorg

De carrièreperspectieven spelen een belangrijke rol in de keuze voor de zorgopleiding bij zowel mbo- als hbo-studenten, aangezien beiden de doorgroeimogelijkheden naar specialistische functies, zoals IC- of SEH-verpleegkundige, als aantrekkelijke redenen voor hun studiekeuze aangeven. Dit sluit aan bij de bevindingen in het literatuuronderzoek, waar vooral hbo-studenten aangaven dat de mogelijkheid om te specialiseren en de uitdaging van het werk hen aantrekken. De wens om carrière te maken blijkt bij hbo-studenten van grotere invloed te zijn dan bij mbo-studenten, wat ook naar voren komt uit de enquêtes. Hbo-studenten zijn vaak meer gericht op de lange termijn en de mogelijkheden voor doorstroming naar specialistische functies, terwijl mbo-studenten mogelijk meer gericht zijn op directe werkervaring en de zekerheid van een baan.

3.4.4. Betrokkenheid bij studiekeuze

Wat betreft de betrokkenheid bij de studiekeuze, blijkt uit de enquêtes dat mbo-studenten vaker de invloed van ouders of verzorgers ervaren bij hun keuze voor de opleiding, terwijl hbo-studenten hun studiekeuze vaker zelfstandig maken. Dit verschil kan wijzen op een grotere autonomie bij hbo-studenten in hun keuzes, wat ook terugkomt in de literatuur, waar hbo-studenten als meer zelfbewust worden beschreven in hun verwachtingen van hun opleiding en carrière.

3.4.5 Uitdagingen en kansen binnen de zorg

Op het gebied van uitdagingen in de zorg, zoals werkdruk en digitalisering, blijkt uit de enquêtes dat mbo-studenten hier minder negatieve verwachtingen van hebben in vergelijking met hbo-studenten. Hbo-studenten zijn meer bewust van de uitdagingen rondom werkdruk en de mogelijke nadelen van digitalisering. Ze erkennen zowel de kansen als de bedreigingen van digitalisering, terwijl mbo-studenten in de enquête aangeven dat ze deze algemenere ontwikkelingen in de zorg moeilijker kunnen benoemen. Dit verschil kan te maken hebben met het feit dat mbo-studenten in de enquête minder ervaring hebben met de implementatie van bijvoorbeeld digitale middelen in de zorg en daardoor minder uitgesproken mening hebben over de impact daarvan.

Hoofdstuk 4 Conclusie

In dit onderzoek is gezocht naar een antwoord op de volgende onderzoeksvraag: ‘Welke verschillen bestaan er tussen mbo- en hbo-studenten in hun motivatie voor het kiezen voor een zorgopleiding?’

Op basis van de bevindingen uit zowel het literatuuronderzoek als de enquête kan de volgende eindconclusie worden getrokken:

De motivatie om voor de zorgsector te kiezen wordt sterk beïnvloed door persoonlijke ervaringen, zoals die van studenten zelf of hun familieleden, dit geldt zowel voor mbo- als hbo-studenten. Beide groepen hebben over het algemeen realistische verwachtingen over hun opleiding, die aansluiten bij de praktijk. Hoewel er verschillen zijn in de mate van interesse en betrokkenheid bij innovaties zoals digitale zorg, blijkt uit de enquête dat mbo-studenten meer openstaan voor de implementatie van digitale zorg en eHealth dan hbo-studenten. Echter, ondanks de uitdagingen in de zorg, zoals werkdruk en personeelstekorten, lijkt dit voor beide groepen geen significante invloed te hebben op hun studiekeuze, wat wellicht te maken heeft met hun nog relatief jonge levensfase en beperkte werkervaring in de sector.

De verwachtingen en ambities ten aanzien van carrièreperspectieven spelen een cruciale rol in de keuze voor de zorgopleiding, met hbo-studenten die meer gericht zijn op de lange termijn en mogelijkheden voor specialisatie, terwijl mbo-studenten de voorkeur geven aan directe werkervaring en de zekerheid van een baan. De invloed van ouders en verzorgers is sterker bij mbo-studenten, terwijl hbo-studenten vaker hun keuze zelfstandig maken, wat mogelijk duidt op een grotere autonomie bij de hbo-studenten. De verschillen in verwachtingen over werkdruk en digitalisering wijzen mogelijk op een grotere bewustwording bij hbo-studenten van de uitdagingen die deze ontwikkelingen met zich meebrengen, terwijl mbo-studenten hier doorgaans minder uitgesproken over zijn.

De werkdruk wordt door hbo-verpleegkundigen als zwaarder ervaren dan door mbo-verpleegkundigen, wat de mate van stress en mogelijke loopbaanwijzigingen in de sector beïnvloedt.

Hoofdstuk 5 Discussie en aanbevelingen

In de enquêtes zat er een aanzienlijk verschil in de gemiddelde leeftijd van de studenten. De deelnemers van de eerste mbo-enquête hadden een gemiddelde leeftijd, wat een stuk hoger lag dan die van de hbo-enquête deelnemers. Dit kan de resultaten doen beïnvloeden. Daarbij zijn er ook respondenten die een BBL-opleiding volgen, hierdoor hebben zij een mogelijk beter beeld gevormd over de praktijk en de rol van een verpleegkundige. Aangezien hbo-studenten aan het begin van de opleiding nog helemaal geen praktijkervaring hebben opgedaan. Dit kan van invloed zijn op het beeld dat er is over een afgestudeerd verpleegkundige. Bovendien kan de leeftijd ook een rol spelen in de kijk op technologie, aangezien de 'jongere' generatie hiermee opgegroeid is, en er mogelijk meer kennis over heeft.

Hebben de studenten voldoende informatie en kennis om uitspraken te kunnen doen over aantrekkelijke en niet-aantrekkelijke ontwikkelingen binnen de zorg? Wanneer dit niet het geval is, dan beïnvloedt dat de uitkomsten van dat deel van het onderzoek. In verhouding tot de hoeveelheid studenten (in Flevoland) heeft er een klein percentage deelgenomen aan het onderzoek, wat impact heeft op de generaliseerbaarheid. De resultaten zijn dus niet generaliseerbaar door de grootte van de onderzoekspopulatie. Daarbij is er een discrepantie tussen de literatuur en onze uitkomsten, namelijk ten aanzien van de invloed van het salaris. Studenten bleken niet te kiezen om te studeren tot verpleegkundige vanwege het salaris. Dit maakt dat er een reden is tot meer onderzoek. Sommige gestelde vragen waren multi-interpretabel, wat de resultaten kan doen beïnvloeden. De vragenlijst is meermaals toegepast, wat een positieve invloed heeft op de betrouwbaarheid en validiteit. De uitkomsten van dit onderzoek zijn niet generaliseerbaar, vanwege de relatief kleine onderzoekspopulatie.

Aanbevelingen en vervolg

Binnen het hbo lijken studenten minder positief te zijn met betrekking tot digitalisering. Terwijl mbo-studenten aangeven dat zij digitalisering en ontwikkelingen binnen de technologie zien als een aansprekende ontwikkeling binnen de zorg. Hierin zal door nader onderzoek verder inzicht moeten worden verkregen om de effecten van digitalisering beter in kaart te brengen. Daarbij zal vervolgonderzoek zich moet richten op het vergroten van het inzicht in digitalisering, en de effecten daarvan op de motivatie voor de zorg. Hierbij wordt verbinding gelegd met projecten rondom digitalisering die worden uitgevoerd binnen het lectoraat KIOZ.

Na de afronding van de onderzoeken omtrent de motivatie binnen het mbo en hbo, zal er dit jaar ook een onderzoek starten vanuit de HCA binnen het voortgezet onderwijs (VO). Waar opnieuw wordt

gekeken welke factoren van invloed zijn op het kiezen van een zorgopleiding. Waardoor er meer inzicht zal worden verkregen in de wervingsmethoden vanuit het VO.

Een ander vervolg naar aanleiding van de gedane onderzoeken is het 'Zorgjaar'. Dit is een project dat nog in de opstartfase zit, maar dit het doel heeft om leerlingen een beter beeld te geven van de zorg, doordat zij de mogelijkheid krijgen tot ervaring opdoen binnen de zorg.

Voor het team van de opleiding verpleegkunde in Almere (MBO/HBO) kan de opgedane informatie gebruikt worden om te evalueren binnen het PR-team. De activiteiten die nodig zijn zodat de studenten gemotiveerd zijn om te kiezen voor een zorgopleiding dienen aan te sluiten op de beelden van toekomstige studenten. Uit het gedane onderzoek bleek dat zowel op mbo- als hbo-niveau het personeelstekort en/of werkdruk een niet-aansprekende ontwikkeling is, maar het is geen reden om te kiezen voor de opleiding. Wat kan de opleiding doen rondom dit thema? Hoe sluiten de activiteiten aan op de wensen van de toekomstige studenten?

Het onderwijs kan hierin een aantal dingen doen. Binnen het voortgezet onderwijs (VO) kan er ingezet worden op het imago van het beroep, en het imago van een hbo-opleiding onder vwo-leerlingen. De opleidingen tot verpleegkunde zelf dienen in te zetten op de overeenkomsten met verwachtingen, en op thema's als diversiteit, EBP en gezamenlijke besluitvorming.

Ook zijn er een aantal aanbevelingen voor de gemeente en/of provincie, namelijk:

- Meer bekendheid ten aanzien van E-health in de zorg realiseren, vooral onder hbo-studenten. Vanuit de gemeente en/of provincie zou hierin geïnvesteerd kunnen worden door meer zichtbaarheid te bieden op het gebied van E-health aan studenten en bewoners en door onderwijs en praktijk te ondersteunen bij het gebruik van zorgtechnologie.
- De opdracht uitzetten en/of het mogelijk maken om het imago te bevorderen rondom het beroep van verpleegkundige en het hbo op VO-scholen.
- De werkdruk wordt hoog ervaren door hbo-verpleegkundigen. De gemeente/provincie kan mogelijkheden/middelen faciliteren rondom duurzame inzetbaarheid of door projecten te ondersteunen gericht op werkdruk reductie, dat kan via actieleeërtrajecten, brownpapersessies of door de aansluiting bij landelijke trajecten.

Literatuurlijst

- ActiZ. (2023, 17 mei). *Branchebeeld 2022: Ondanks hoge werkdruk VVT blijft passie voor het vak groot*. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://www.actiz.nl/branchebeeld-2022-ondanks-hoge-werkdruk-vvt-blijft-passie-voor-het-vak-groot>
- Aerts, J., & Van Dam, A. (2015). *E-health attitudelijst: wat drijft de behandelaar?* Psychopraktijk, 7(5), 26–30. Geraadpleegd op 15 januari 2025, van <https://doi.org/10.1007/s13170-015-0090-2>
- Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2023, 20 november). *Zorgmedewerkers*. Geraadpleegd op 15 januari 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2023/arbeidsmarktprofiel-van-zorg-en-welzijn-in-2022/3-zorgmedewerkers>
- CBS. (2019, 9 mei). *Aantal verpleegkundigen toegenomen*. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/19/aantal-verpleegkundigen-toegenomen>
- CBS (2022, 16 november). *Helft zorgwerknemers vindt werkdruk te hoog*. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/46/helft-zorgwerknemers-vindt-werkdruk-te-hoog>
- Dewki, S. (2015). *Perceptie van studenten van docentenfeedback en motivatie*. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://studenttheses.uu.nl/handle/20.500.12932/19774>
- Fouarge, D., Künn, A., & Punt, D. (2017). *De rol van arbeidsmarktinformatie in de opleidingskeuze van mbo'ers*. ROA Reports. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://doi.org/10.26481/umarep.2017009>
- Kennisinstituut V&VN (2022, december). *Algemene dagelijkse verrichtingen*. Kennisplatform. Geraadpleegd op 28 januari 2025, van <https://kennisplatform.venvn.nl/onderwerp/adl/>
- Kreier, F., & Verberk-Jonkers, I. (2019). *De dokter en digitalisering*. Bohn Stafleu van Loghum. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://link.springer.com/book/10.1007/978-90-368-2161-2>
- Meurs, M., Keuper, J., Sankatsing, V., Batenburg, R., Van Tuyl, L., & Nivel. (2020). *De rol van e-health in de organisatie van zorg op afstand in coronatijd: Perspectieven van huisartsen, consumenten en patiënten*. In Nivel. Geraadpleegd op 15 januari 2025, van <https://www.nell.eu/upload/Nivel.pdf>
- Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2024, 31 mei). *Personeelstekorten in de zorg*. Inzet Personeel in de Zorg - Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. Geraadpleegd op 15 december 2024, van <https://www.igj.nl/onderwerpen/inzet-personeel-in-de-zorg/personeelstekort>
- Molenaar, V., & Van Reijswoud, V. (2022). *Meer mannen in Zorgberoepen is essentieel*. Skipr, 15(3), 72–79. Geraadpleegd op 9 januari 2025, van <https://doi.org/10.1007/s12654-022-0842-7>

- Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen [NVZ]. (2018). *Ziekenhuis nog steeds populairste werkveld onder verpleegkundestudenten*. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://cao-ziekenhuizen.nl/ziekenhuis-nog-steeds-populairste-werkveld-onder-verpleegkundestudenten>
- Out, K., Swinkels, I., De Veer, A., & Van Lettow, B. (2017). *Het management is aan zet*. TVZ - Verpleegkunde in Praktijk en Wetenschap, 127(1), 37–39. Geraadpleegd op 15 januari 2025, van <https://doi.org/10.1007/s41184-017-0015-0>
- Poels, R., Volkert, P., Koopman, H., & Kruiswijk, B. (2025). *Samenhangende digitale oplossingen*. In Digitale transformatie bij een zorginstelling (p. 71). Bohn Stafleu van Loghum. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-90-368-3067-6_3
- Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu [RIVM] (2021, 30 november). *Stand van zaken e-health 2020*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2020/11/30/stand-van-zaken-e-health-in-2020>
- RIVM. (2023). *E-healthmonitor 2022: in gesprek met zorgprofessionals en zorggebruikers over de rol van digitale middelen in het verbeteren van de zorg*. Geraadpleegd op 15 december 2024, van <https://www.rivm.nl/publicaties/e-healthmonitor-2022-in-gesprek-met-zorgprofessionals-en-zorggebruikers-over-rol-van>
- Rohatinsky, N.K. & Jahner, S. (2016, 1 maart). *Supporting nurses' transition to rural healthcare environments through mentorship*. PubMed. Geraadpleegd op 15 december 2024, van <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26953593/>
- Slijper, J. (2017). *En wat kan ik dan later worden?: Een onderzoek naar het studiekeuzeprocess van juridische hbo-studenten*. The University Of Groningen Research Portal. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://research.rug.nl/en/publications/en-wat-kan-ik-dan-later-worden-een-onderzoek-naar-het-studiekeuze>
- Spierings, J. F., Willinge, G. J. A., Twigt, B. A., Repping, S., Kokke, M. C., Van Veen, R., & Van Der Velde, D. (2024). *Attitudes toward the adoption of eHealth amongst healthcare professionals in trauma surgery – the new digital normal?* BMC Health Services Research, 24(1). Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://doi.org/10.1186/s12913-024-11259-7>
- Tossaint-Schoenmakers & Talboom-Kamp (2023). *Handvatten voor Digitale Huisartszorg*. Huisarts en Wetenschap. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://www.henw.org/artikelen/handvatten-voor-digitale-huisartsenzorg>
- Van Brug, B. (2023). *De rol van transformationeel leiderschap bij uitputting zorgmedewerkers binnen de VVT-sector*. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van [https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/45207/Master%20thesis%20de%20Britt%20van%20Brug%20\(SHRM\).pdf?sequence=1](https://studenttheses.uu.nl/bitstream/handle/20.500.12932/45207/Master%20thesis%20de%20Britt%20van%20Brug%20(SHRM).pdf?sequence=1)

- Van Den Elsen, W. (2016). *Ggz zet online behandelplatformen nauwelijks in*. *Zorgvisie Ict*, 17(2), 4–5.
Geraadpleegd op 15 januari 2025, van <https://doi.org/10.1007/s41186-016-0015-2>
- Van Der Vaart, R., Van Tuyl, L. H. D., Versluis, A., Wouters, M. J. M., Van Deursen, L., Standaar, L., Aardoom, J. J., Albas, E. E., & Suijkerbuijk, A. W. M. (2021). *E-healthmonitor 2022. Stand van zaken digitale zorg*. In RIVM. Geraadpleegd op 9 januari 2025, van <https://rivm.openrepository.com/entities/publication/15b73d65-4d1c-427f-9d74-6c3a3557d386>
- Van Raalte, B. (2015). *Adoptie van professionele E-health: Achtergrondstudie uitgebracht bij het advies Consumenten E-health*. In Raad Voor de Volksgezondheid & Zorg. Geraadpleegd op 16 januari 2025, van <https://www.raadvsv.nl/documenten/publicaties/2015/04/21/achtergrondstudie-adoptie-van-professionele-e-health>
- Van Schothorst-van Roekel, J., Weggelaar-Jansen, A. M., Meijndert, Y., & Wallenburg, I. (2018). *Regieverpleegkundigen en functiedifferentiatie: werkt het in de praktijk?* *TVZ*, 128, 28–31.
Geraadpleegd op 15 december 2024, van <https://link.springer.com/article/10.1007/s41184-018-0012-y>
- Vereniging Hogescholen. (2022). *Factsheet: studiesucces, uitval en studiewissel 2021/2022*.
Geraadpleegd op 22 januari 2025, van https://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/001/293/original/Factsheet_studiesucces_en_uitval_2021-2022.pdf?1650548347
- Vos, M., & Van Oostveen, C. (2020). *Recent afgestudeerde verpleegkundigen behouden*. *TVZ - Verpleegkunde in Praktijk en Wetenschap*, 130(6), 52–54. Geraadpleegd op 22 januari 2025, van <https://doi.org/10.1007/s41184-020-0878-3>
- Wapenaar, J. (2019). *Merendeel verpleegkundigen positief over e-health*. *Nursing*, 25(12), 10–11.
Geraadpleegd op 15 januari 2025, van <https://doi.org/10.1007/s41193-019-0164-3>

Bijlagen

Bijlage 1: zoekstrategie

Voor de selectie van de gebruikte bronnen bij het literatuuronderzoek is gezocht naar studies van 2015 tot en met 2025. Dit selectiecriteria is geselecteerd vanwege het gebruiken van recente literatuur. De overgebleven resultaten zijn gescreend op titel en samenvatting. Vervolgens is het volledige artikel of onderzoek doorgenomen om te bepalen of de bron bruikbaar is voor het onderzoek.

Tabel 1

Zoektermen en uitkomsten

Zoekstrategie	Database	Aantal hits	Bruikbare bronnen
Zorgmedewerkers	Centraal Bureau voor de Statistiek	2810	Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS] (2023). <i>Zorgmedewerkers</i> .
Verpleegkundigen	Centraal Bureau voor de Statistiek	157	CBS. (2019, 9 mei). <i>Aantal verpleegkundigen toegenomen</i> .
Shortage AND healthcare professionals	Google Scholar	474	Rohatinsky, N.K. & Jahner, S. (2016). <i>Supporting nurses' transition to rural healthcare environments through mentorship</i> .
Personeelstekorten AND zorg AND Nederland	Google	107.000	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2024, 31 mei). <i>Personeelstekorten in de zorg. Inzet Personeel in de Zorg - Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd</i> .
Tekorten AND uitstroom AND verpleegkundigen	Google Scholar	406	Van Schothorst-van Roekel, J., Weggelaar-Jansen, A. M., Meijndert, Y., & Wallenburg, I. (2018). <i>Regieverpleegkundigen en functiedifferentiatie: werkt het in de praktijk?</i> TVZ, 128, 28–31.
Studiekeuze AND mbo-studenten	Google Scholar	430	Fouarge, D., Künn, A., & Punt, D. (2017). <i>De rol van arbeidsmarktinformatie in de opleidingskeuze van mbo'ers</i> .
Studiekeuze AND hbo-studenten	Google Scholar	1140	Slijper, J. (2017). <i>En wat kan ik dan later worden?: Een onderzoek naar het studiekeuzeproces van juridische hbo-studenten</i> . The University Of Groningen Research Portal.
Uitstroom AND hbo-studenten	Google	6240	Vereniging Hogescholen. (2022). Factsheet: studiesucces, uitval en studiewissel 2021/2022.

E-health AND Dutch Healthcare	Google Scholar	46.000	<i>Spierings, J. F., Willinge, G. J. A., Twigt, B. A., Repping, S., Kokke, M. C., Van Veen, R., & Van Der Velde, D. (2024). Attitudes toward the adoption of eHealth amongst healthcare professionals in trauma surgery – the new digital normal?</i>
E-health	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu	285	RIVM. (2023). <i>E-healthmonitor 2022: in gesprek met zorgprofessionals en zorggebruikers over de rol van digitale middelen in het verbeteren van de zorg.</i> Van Der Vaart, R., Van Tuyl, L. H. D., Versluis, A., Wouters, M. J. M., Van Deursen, L., Standaar, L., Aardoom, J. J., Albas, E. E., & Suijkerbuijk, A. W. M. (2021). <i>E-healthmonitor 2022. Stand van zaken digitale zorg.</i> In RIVM.
E-health AND houding	Google Scholar	600	Aerts, J., & Van Dam, A. (2015). <i>E-health attitudelijst: wat drijft de behandelaar?</i> <i>Psychopraktijk</i> , 7(5), 26–30.
E-health AND verpleegkundigen	Google Scholar	6580	Wapenaar, J. (2019). <i>Merendeel verpleegkundigen positief over e-health.</i> <i>Nursing</i> , 25(12), 10-11.
E-health AND visie	Google Scholar	25.500	Van Raalte, B. (2015). <i>Adoptie van professionele E-health: Achtergrondstudie uitgebracht bij het advies Consumenten E-health.</i> In Raad Voor de Volksgezondheid & Zorg.
VVT AND digitale middelen	Google Scholar	113	Poels, R. (2024). <i>Samenhangende digitale oplossingen.</i> In <i>Digitale transformatie bij een zorginstelling: Aan de slag met kennis en leiderschap</i> (pp. 49-80). Houten: BSL Media & Learning.
VVT AND E-health	Google Scholar	113	Out, K., Swinkels, I., De Veer, A., & Van Lettow, B. (2017). <i>Het management is aan zet.</i> <i>TVZ - Verpleegkunde in Praktijk en Wetenschap</i> , 127(1), 37–39.

GGZ and digitale middelen	Google Scholar	1890	Kreier, F., & Verberk-Jonkers, I. (2019). <i>De dokter en digitalisering</i> . Bohn Stafleu van Loghum.
GGZ and E-health	Google Scholar	3070	Van Den Elsen, W. (2016). <i>Ggz zet online behandelplatformen nauwelijks in</i> . <i>Zorgvisie</i> 1ct, 17(2), 4–5.
Huisartsenzorg AND E-health	Google Scholar	271	Meurs, M., Keuper, J., Sankatsing, V., Batenburg, R., & Van Tuyl, L. (2020). <i>De rol van e-health in de organisatie van zorg op afstand in coronatijd</i> . Utrecht: Nivel.
Digitale zorg	Huisarts en Wetenschap	248	Tossaint-Schoenmakers & Talboom-Kamp (2023). <i>Handvatten voor Digitale Huisartszorg</i> . Huisarts en Wetenschap
Zorg AND werkdruk	Centraal Bureau voor de Statistiek	2964	CBS (2022). <i>Helpt zorgwerknemers vindt werkdruk te hoog</i> .
Zorg AND personeelstekort	Google Scholar	1270	Wapenaar, J. (2019). <i>Personeelstekort deze zomer nijpender dan ooit</i> . <i>Nursing</i> , 25(7), 10-12.
VVT AND werkdruk	Google	187.000	ActiZ. (2023). <i>Branchebeeld 2022: Ondanks hoge werkdruk VVT blijft passie voor het vak groot</i> . Brug, B. V. (2023). <i>De rol van transformationeel leiderschap bij uitputting van zorgmedewerkers binnen de VVT-sector (Master's thesis)</i> .
Ziekenhuis AND werkdruk AND verpleegkundigen	Google	108.000	Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen [NVZ]. (2018). <i>Ziekenhuis nog steeds populairste werkveld onder verpleegkundestudenten</i> .
Behoud AND verpleegkundigen	Google Scholar	4900	Vos, M., & van Oostveen, C. (2020). <i>Recent afgestudeerde verpleegkundigen behouden</i> . <i>TVZ-Verpleegkunde in praktijk en wetenschap</i> , 130, 52-54.